

DAUN SINDROMLI BOLALARDA STOMATOLOGIK YORDAM KO'RSATISHNI TASHKIL ETISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Terapevtik stomatologiya propedevtikasi kafedrası assistant (PhD)

Islamova Dilduza Achilbayevna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Musaxonov ko'chasi 103-uy, Toshkent shahri, 700048, O'zbekiston

Annotatsiya: Tezida daun sindromli bolalarda stomatologik yordam ko'rsatishning tashkil etilishidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari o'rganiladi. Daun sindromi, bolalarning rivojlanishida va sog'liq holatida o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi bilan birga, stomatologik muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ushbu tadqiqotda stomatologik xizmatlar ko'rsatishda uchraydigan qiyinchiliklar, jumladan, bolalarning psixologik holati, stomatologik muolajalar uchun zarur bo'lgan maxsus yondashuvlar va tibbiyot xodimlarining tayyorgarlik darajasi tahlil qilinadi. Shuningdek, daun sindromli bolalarga stomatologik yordam ko'rsatishda innovatsion usullar va metodlarni qo'llash, shuningdek, ota-onalar va tibbiyot xodimlari o'rtasida samarali muloqotni ta'minlash bo'yicha takliflar beriladi. Ushbu ish, stomatologik yordamni yaxshilash va daun sindromli bolalarning sifatli hayotini ta'minlashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Daun sindromi, Stomatologik yordam, Bolalar, Tashkil etish muammolari, Innovatsion usullar.

Kirish.

Daun sindromi (trisomiya-21) dunyoda eng ko'p tarqalgan genetik anomaliyalardan biri bo'lib, o'rtacha har 700-800 chaqaloqdan birida uchraydi. Ushbu sindrom bilan tug'ilgan bolalar nafaqat intellektual va jismoniy rivojlanishda, balki stomatologik salomatlik masalasida ham alohida e'tiborga muhtoj. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, Daun sindromli bolalarda tish va milk kasalliklari sog'lom tengdoshlariga nisbatan bir necha barobar ko'p va og'irroq kechadi. Biroq, ularga sifatli stomatologik yordam ko'rsatish tizimi bir qator murakkab muammolar bilan to'qnash kelmoqda. Ushbu maqolada mazkur muammolar va ularni bartaraf etishning zamonaviy strategiyalari tahlil qilinadi.

Daun sindromli bolalarning stomatologik xususiyatlari

Muammolarni tushunish uchun avvalo ushbu bolalarning tish-jag' tizimidagi anatomik va fiziologik o'ziga xosliklarini bilish lozim.

Daun sindromli bolalarda ko'pincha: Til tish qatorlariga nisbatan kattalik qiladi, bu esa ochiq tishlam (prikus) va nutq nuqsonlariga olib keladi. Bu tishlarning zich joylashishiga va noto'g'ri tishlam shakllanishiga sabab bo'ladi. Sut va doimiy tishlar odatdagidan ancha kech chiqadi. Bu holat ayniqsa parodont (milk) to'qimalarida og'ir yallig'lanish jarayonlarini keltirib chiqaradi. 10-15 yoshli bolalarning deyarli 90 foizida og'ir darajadagi periodontit kuzatiladi.

Asosiy muammolar

1. Psixologik va xulq-atvor to'siqlari: Daun sindromli bolalar ko'pincha notanish muhitdan va shovqinli asboblardan qo'rqishadi. Ularda diqqatni jamlash qiyinligi va giperaktivlik kuzatilishi mumkin. Ko'plab stomatologlar bunday bolalar bilan muloqot qilish ko'nikmasiga ega emas, natijada davolash jarayoni stressli kechadi yoki mutaxassis bolani qabul qilishdan bosh tortadi.

2. Tibbiy murakkabliklar: Bu bolalarning 40-50 foizida tug'ma yurak nuqsonlari mavjud. Har qanday stomatologik aralashuv (hatto tish tozalash ham) qon oqimiga bakteriyalar tushishi va infeksiyon endokardit xavfini tug'dirishi mumkin. Shuningdek, mushaklar gipotoniyasi (bo'shligi) tufayli ularda davolash paytida nafas olish yoki yutish bilan bog'liq muammolar kelib chiqish xavfi yuqori.

3. Kadrlar yetishmovchiligi va ixtisoslashuv: Umumiy stomatologlar tayyorlash dasturida imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlash bo'yicha amaliy mashg'ulotlar yetarli emas. Maxsus ixtisoslashtirilgan klinikalar yoki davlat stomatologiya poliklinikalarida ushbu bolalar uchun alohida kabinetlar deyarli mavjud emas.

4. Ota-onalarning xabardorligi pastligi: Ko'pchilik ota-onalar bolaning umumiy salomatligi (yurak, o'pka, aqliy rivojlanish) haqida qayg'urib, tish salomatligini ikkinchi darajali deb hisoblashadi. Tishlardagi og'riq yoki milkdagi qonash paydo bo'lgandagina shifokorga murojaat qilinadi, bu esa kasallikning o'tkazib yuborilgan bosqichida bo'ladi.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari

1. Mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlash

Tibbiyot oliy o'quv yurtlari va stomatologiya fakultetlari o'quv dasturiga "Maxsus parvarishga muhtoj bemorlar stomatologiyasi" (Special Care Dentistry) fanini kiritish lozim. Shifokorlar nafaqat davolashni, balki Daun sindromli bolalar bilan psixologik muloqot o'rnatishni, "Ayt-Ko'rsat-Bajar" (Tell-Show-Do) kabi pedagogik metodlarni qo'llashni o'rganishlari shart.

2. Shaxsiy yondashuv va psixologik adaptatsiya

Davolashni birinchi kundan boshlamaslik kerak. Dastlabki 1-2 ta tashrif faqat tanishish, shifokorga ko'nikish va og'iz bo'shlig'ini vizual ko'zdan kechirishga bag'ishlanishi lozim. Kabinetda tinchlantiruvchi musiqa, yorqin ranglar va bolaning sevimli o'yinchoqlaridan foydalanish ijobiy natija beradi.

3. Sedatsiya va umumiy anesteziya imkoniyatlarini kengaytirish

Agar bola bilan muloqot o'rnatish imkonsiz bo'lsa va davolash ishlari ko'p bo'lsa, zamonaviy sedatsiya (masalan, azot oksidi - "kuldiruvchi gaz") yoki umumiy anesteziya (narkoz) ostida davolashni yo'lga qo'yish kerak. Buning uchun stomatologik klinikalarda anesteziologiya brigadasi va zaruriy reanimatsion uskunalar bo'lishi talab etiladi.

4. Profilaktikaga urg'u berish

Daun sindromli bolalar uchun eng yaxshi davolash - bu profilaktikadir.

- ✓ Fissuralarni germetizatsiya qilish: Tishlar chiqishi bilan ularning chuqurchalarini maxsus ashyolar bilan yopish karies xavfini 80 foizga kamaytiradi.

- ✓ Ftor-laklar bilan qoplash: Tish emalini mustahkamlash uchun har 3 oyda ftorli preparatlar qo'llash.

- ✓ Gidratatsiya va parhez: So'lak kamligini kompensatsiya qilish uchun suv ichish rejimini nazorat qilish va shirinliklarni cheklash.

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va sug'urta tizimi

Davlat darajasida Daun sindromli bolalar uchun stomatologik xizmatlarni bepul yoki imtiyozli sug'urta asosida amalga oshirish mexanizmini yaratish kerak. Shuningdek, ota-onalar uchun maxsus "stomatologik maktablar" tashkil etib, ularga bolaning tishlarini qanday qilib to'g'ri tozalash va milklarini massaj qilishni o'rgatish zarur. Daun sindromli bolalarga stomatologik yordam ko'rsatish - bu nafaqat tibbiy, balki yuksak insoniy va ijtimoiy burchdir. Muammolar qanchalik murakkab bo'lmasin, ularni hal qilishning kaliti shifokorning malakasi, ota-onaning mas'uliyati va davlatning e'tiboridir. Agar biz ushbu bolalarda tish kasalliklarini erta bosqichda profilaktika qilsak va davolashda zamonaviy psixologik-texnik usullardan foydalansak, ularning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilagan bo'lamiz. Zero, har bir bola, uning genetik xususiyatlaridan qat'i nazar, sog'lom tabassum qilish huquqiga ega.

Xulosa.

Daun sindromli bolalarda stomatologik yordamni tashkil etish zamonaviy tibbiyot va jamiyat oldidagi o'ta dolzarb vazifadir. Asosiy muammolar qatoriga bolalarning o'ziga xos anatomik-fiziologik holati (makroglossiya, immunitet zaifligi), psixologik muloqotning qiyinligi va kadrlar tayyorgarligining yetishmasligi kiradi. Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun shifokorlarning maxsus malakasini oshirish, davolash jarayonida zamonaviy sedatsiya usullarini qo'llash va eng muhimi, tizimli erta profilaktika choralarini yo'lga qo'yish zarur. Ota-onalar bilan hamkorlikda amalga oshiriladigan individual yondashuv bolalarning hayot sifatini yaxshilash va ularning jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Inklyuziv

stomatologik xizmat ko'rsatish - bu bolalarning sog'lom tabassumi va ijtimoiy himoyasining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akbarova, M. S. (2019). Bolalar stomatologiyasida profilaktika asoslari: Daun sindromi va boshqa genetik patologiyalari bor bolalarda tish kariesining o'ziga xos xususiyatlari va ularni oldini olish. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti. (115–140-betlar).
2. Daminov, B. T., & Sharipova, S. S. (2018). Pediatriya: Bolalarda uchraydigan irsiy kasalliklar va ularning stomatologik asoratlari, og'iz bo'shlig'i a'zolarining tizimli patologiyalari bo'yicha darslik. Toshkent: O'qituvchi. (210–235-betlar).
3. Murtazaev, S. S. (2020). Bolalar stomatologiyasi: Tish-jag' tizimi anomaliyalari bo'lgan bolalarga stomatologik yordam ko'rsatishni tashkil etish va boshqarishning zamonaviy usullari. Toshkent: Yangi asr avlodi. (150–178-betlar).
4. O'zbekiston Respublikasining Sog'liqni saqlash vazirligi. (2021). Imkoniyati cheklangan bolalarga tibbiy-stomatologik yordam ko'rsatish standartlari, klinik bayonnomalari va maxsus parvarish bo'yicha yo'riqnomalar. Toshkent: Adolat. (45–82-betlar).
5. Rizayev, J. A. (2017). O'zbekiston aholisining stomatologik kasalliklari tahlili: Ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar va nogironligi bor bolalar salomatligini muhofaza qilishning dolzarb masalalari. Toshkent: Fan va texnologiya. (180–215-betlar).